

“V obilici tako imenovanih “vprašanj”, ki tvorijo središče mednarodne pozornosti, tvori “srednje-evropsko” gotovo eno izmed najinteresantnejših – Srednja Evropa pa zaradi svoje geografske lege in gospodarske veljave gotovo eno najpomembnejših bojišč današnje borbe zainteresiranih sil. Politično-gospodarski pojem Srednje Evrope, ki je predmet razprave, se ne krije z geografskim pojmom, po katerem obsega Srednja Evropa vse alpske in karpatske dežele ter srednje-evropsko sredogorsko ozemlje. Tudi politično-gospodarski pojem Srednje Evrope ni enoten, ker je odvisen od vsakokratne politične konstelacije, odnosno gospodarskih stremeljenj ter pomeni na primer nemški pojem “Mitteleurope” nekaj povsem drugega, kakor pojem “Centralne Evrope”, odnosno jugovzhodne Evrope (Südosteuropa), h kateri spada celo del Male Azije. Predmet razprave tvori torej ozemlje takoimenovanih “nasledstvenih držav” (Avstrije, Češkoslovaške, Jugoslavije) ter Romunije in Bolgarije, torej ozemlje, označeno v politični geografiji, oziroma geopolitiki kot donavski bazen.”

Rud. Kyoovsky, *Dvajset let Srednje Evrope*, Sodobnost 1939

“Med številnimi problemi, ki jih Slovenci danes rešujemo ali pa vsaj ugotavljamo spričo zagate, v kateri smo – priznajmo si – v veliki meri po lastni krivdi, je tudi problem, o katerem se malo govori, ki pa postaja vedno bolj pereč. To je problem slovenske inteligence. To vprašanje obstaja pri vseh narodih, toda redko kje v tako ostri in svojevrstni obliki kakor pri nas ... Funkcija resnično narodne in ljudske inteligence ni samo v tem, da bogati kulturni zaklad naroda, marveč tudi v tem, da varuje sleherno pozitivno pridobitev preteklosti in svobodo ustvarjanja v prihodnosti. Inteligenca, ki pobegne iz boja za svobodo besede, za svobodo uveljav-

ljanja vseh narodnih plasti, za človečnost in duhovno plemenitost, za mir in bratstvo narodov ter ras, nima več pravice, da se imenuje narodna ter ljudska, kajti vse, kar je v nasprotju s temi elementarnimi načeli, je zgolj služba reakciji, ki predstavlja samo neznamen del naroda. Priznati je treba, da slovenska inteligenca prav na tej fronti ne vrši svoje dolžnosti ...”

Sperans, *Politika in naloge intelektualcev*, Sodobnost 1939

“Če se ... vprašamo, kaj daje malemu narodu, recimo nam Slovencem pravico do obstoja, se nam ni treba sklicevati na nobeno abstrakcijo, ki je vedno le zaključek iz dejanskega konkretnega življenjskega razvoja in nič drugega biti ne more, ampak moramo naravnost reči: daje nam jo življenje, družbeni razvoj, ki nas je nujno napravil za narod, ki nam je omogočil, da smo si ustvarili svojo narodno kulturo in morali priti do narodne samozavesti, do neomajnega prepričanja o polni pravici našega narodnega obstoja pod soncem. To preprosto, a neizpodbitno utemeljitev pravice vseh, tudi malih narodov do prostega razvoja in razmaha narodnih sil zaradi čim večje gmotne in duhovne proizvodnje v svojo in občečloveško blaginjo, pa zastira načelo imperialističnih velikih ali večjih narodov, češ da nimajo samo pravice do obstoja, ampak tudi do večjega življenjskega prostora ...”

Dušan Kermauner, *Treznost v vprašanju malih narodov*, Sodobnost 1939

“Narodnost je velika moralna skupnost, je duša, je duhovno počelo. Dve stvari sta osnovni v tej duši, v tem počelu. Prva je v preteklosti, druga je v sedanjosti. Prva je skupna posest spominov. Druga je sedanja složnost; želja, živeti skupaj; volja priznati veljavo dediščine, ki je bila skupno podedovana. Narod kot enota, kot poedinij je izsledek in posledica dolgega skupnega truda v preteklosti, skupnih žrtev in odpovedi. Kult prednikov je izmed vseh najbolj upravičen: predniki so nas naredili take, kakršni smo ...”

Cene Logar, *Družba in narodnost*, Sodobnost 1939

“Svet naših čustev in misli, nazorov in prepričanj se zdi, kot da se nam je, ne da bi vedeli kdaj, izprevrgel v močvirje, nad katerim se boči globoka tema. Nobena stopinja ni tod več trdna, nobena beseda čista glasnica iskrene, neskrtovičene, stanovitne notranjosti. Vse, kar koli bi utegnilo utrditi narodno zavest ob zanesljivi opori občih vrednot, vse, kar bi moglo telo naroda zravhati z železno hrbtnico javne morale in odgovornosti, vse to se nam po načrtu uničuje med nami, z naslodo, ki ji ni imena. Ploha besed nam dan za dnem bije na ušesa, toda vse skupaj je le naliv praznih fraz in žalostno klockota ta poplava zavestnih laži po kanalih in žlebovih domačije ter razmaka trdne osnove. Dejanja hodijo vijugasto pot, dejanja so daleč od besed.”

Ferdo Kozak, *Glosa*, Sodobnost 1939

